

Și...cărțile au suflet

„Cărțile sunt prieteni reci, dar siguri. Creșterea intelectuală și morală nu este mai puțin necesară decât bunăstarea materială. A ști e o nevoie vitală, a gândi e o necesitate, adevărul este hrană, ca și pâinea. O minte nehrănită cu știință și cu înțelepciune slăbește.

Să ne fie milă de spiritele înfometate, cum ne este de trupurile nehrănite. Dacă există ceva mai sfâșietor decât un trup care se prăpădește din lipsă de pâine, e un suflet care se stingea din lipsă de lumină, de necunoaștere.”
Victor Hugo

Multe veacuri cartea a fost singura cale de răspândire a culturii, de aceea, „cărturarii” erau, prin excelență, autori sau critici. În veacul nostru însă au apărut și s-au dezvoltat noi și minunate mijloace tehnice pentru informarea și cultivarea unui public larg.

Cinematograful, radioul, televiziunea, computerul ocupă astăzi un loc din ce în ce mai important în răspândirea culturii. Cu toate acestea rolul cărții nu a scăzut, mijloacele tehnice n-au îndepărtat cititorul de textul scris; dimpotrivă, ele l-au apropiat mai mult decât înainte.

Este greu să devii un om cult vizionând doar piese și filme sau ascultând emisiuni radiofonice. Cultura cere însușirea temeinică a noțiunilor și a relațiilor dintre ele, înțelegerea legilor care stau la baza fenomenelor, sintetizarea și generalizarea cunoștințelor, verificarea lor în practică.

Între cititor și text se realizează o unitate bazată pe interesul față de conținutul operei și pe ritmul de activitate intelectuală specific fiecăruia dintre noi.

Cartea îți oferă posibilitatea să te oprești mai multă vreme asupra unui pasaj, să te întorci la altul pe lângă care ai trecut în grabă, dar la care simți nevoia să revii; să meditezi îndelung în timpul lecturii și după ce ai terminat-o, să o reiei oricând dorești.

Piesa, filmul sau emisiunea radiofonică ne impun un anumit ritm de urmărire și înțelegere, ne împiedică să insistăm mai mult asupra unor momente care ne-au interesat sau care ne-au plăcut mai mult, iar reluarea operei în întregime este -de multe ori- în afara posibilității noastre.

O carte te trimite la alte cărți și toate împreună formează baza trainică a culturii noastre. Lectura, ca deprindere culturală, trebuie și ea educată. Cititorul trebuie învățat să aleagă ideile de bază ale unei cărți, să deosebească laturile esențiale de cele secundare, să găsească valorile estetice ale unei scrieri literare sau pe cele științifice ale unei cărți de specialitate, să le poată aprecia în raport cu întreaga operă a autorului respectiv, sau în comparație cu operele altor creatori, să ajungă la idei valabile care să îi permită o generalizare.

O puternică influență populară a suferit și opera lui Hans Christian Andersen. Scriitorul național al Danemarcei a rămas celebru în literatura universală, nu prin poeziile sale sau prin piesele sale atât de apreciate la vremea lor, ci prin basmele și povestirile care l-au făcut cunoscut și în lumea întreagă.

Basmul e o școală a înaltelor sentimente omenești. Cartea în general, place fie că răspunde la o pasiune a micului cititor, fie că îi realizează, cel puțin prin lectură, visurile, năzuințele sale cele mai vii.

Perioada adolescenței se caracterizează printr-o superioară posibilitate de valorificare a lecturii. Este drept că nota dominantă este cea subiectivă, cititorul dovedind o preocupare foarte atentă față de propriile lui frământări sufletești, care sunt năvalnice și schimbătoare.

De multe ori ei sunt câștigați de o operă literară pentru că se recunoaște în eroul povestirii, care este de aceeași vârstă cu ei, sau regăsesc situații prin care au trecut și ei în viață; (exemplu „Mara”- „Mi-a plăcut pentru că Slavici scrie în limba care se vorbește la sat și descrie locuri oarecum cunoscute nouă, limba am înțeles-o bine.”).

„... că nu iaște alta mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților”- sunt cuvintele cronicarului român Miron Costin, o caracterizare metaforică atât de izbutită a lecturii în viața omului.

Cu toată amploarea pe care au luat-o mijloacele audio-vizuale în difuzarea culturii, cartea și lectura rămân printre cele mai importante mijloace de informare a culturii generale, de formare a personalității cititorului.

Lectura este considerată, pe bună dreptate, un instrument dintre cele mai prețioase ale activității intelectuale și de petrecere minunată a timpului liber.

„Cartea este un ospăț al gândurilor la care toți suntem poftiți” în timpul liber. În compania cărților nu ești singur. Ele sunt gata să îți răspundă la orice întrebare. Unele povestesc despre lucruri de demult, altele dezvăluie tainele naturii, te învață cum să trăiești. Mare e puterea cărții! Această putere crește și mai mult dacă-ți deschizi inima în fața cărților; dacă le întrebi cum trebuie să trăiești, care este rostul vieții, cum să fii demn de poporul tău. De fapt în carte cauți răspuns la problemele care îți stau în față.

O carte o citești, când vrei, cum vrei și ori de câte ori vrei. Acest prieten tăcut îți oferă ori de câte ori ai nevoie, răspunsul la fiecare întrebare și-l repetă cu nescârșită răbdare; până l-ai înțeles. Cartea este atât de înțelegătoare încât atunci când nu ai înșeles-o , nu se supără, te așteaptă să revii; este foarte răbdătoare.

„Lectura- spunea N. Iorga- joacă un rol mare în viața copiilor, un rol mai mare decât pentru vârstnici. Cartea citită în copilărie rămâne prezentă în amintire aproape toată viața și influențază asupra dezvoltării ulterioare a copiilor. Din cărțile pe care le citesc, copiii își formează o anumită concepție asupra lumii și-și însușesc anumite norme de conduită”.

Autori ca Stendhal, Tolstoi, Balzac, Dumas sunt menționați cu cel puțin o lucrare și citiți din motivele cele mai înșolite: „pentru a vedea cum descifrează autorul sufletul feminin”, „pentru ca au

fost lecturi amânate”, „frecventez cercuri de intelectuali elevați și exigenți și nu vreau să mă fac de râs”, „pentru a plăti tributul de lacrimi din această vară, alături de personajele lui Dostoevski”.

Multe din aceste capodopere, ca și unele cărți ale copilăriei, reprezintă relecturi. Știm cu toții că „este mai util să recitești anumite cărți bune, decât să fii la curent cu vitrina librăriilor”, cum afirma Ibrăileanu.

Lectura și capriciile ei în secolul XXI

Din toate părțile este asaltat de informație care îmbracă diverse forme, suport tradițional (carte, periodice), magnetic (casete, microfilme), suport electronic (recenzii de carte, lucrări științifice, cd-uri, publicații, ziare și reviste, cataloage de cărți) etc. Ce să aleagă?

Este destul de greu să se oprească asupra unuia dintre elementele expuse mai sus. Fiecare dintre ele încearcă să îl atragă de partea sa prin culoare, format, grafică, simplitate etc. Informația este supravegheată de ”Măria Sa publicitatea”. Nu mai există un criteriu de selecție bine definit și din păcate valoarea nu învinge întotdeauna.

Calitatea stilului individual a scăzut extrem de mult. Încă de la vârste fragede utilizatorul este introdus în această lume a receptării informației, sub formula de ”hei-rup”. Această ”metodă” folosită tot mai des de către profesori are rezultate dezastruoase. Nu-i poți da unui copil să citească până a doua zi un roman! Și totuși mai există și astfel de situații care au un rol nefast deoarece îndepărtează școlarul de lectură! În felul acesta, utilizatorul renunță la citit. Elevul este îndrumat spre bibliotecă, iar aici îl așteaptă o surpriză nefastă, neplăcută: toate exemplarele au fost împrumutate sau cartea respectivă nici nu există în colecții deoarece, se știe foarte bine că bibliotecile, nu dispun de fonduri suficiente pentru a răspunde în totalitate cerințelor pieței. În cazul acesta utilizatorul e nevoit să apeleze la surse adiacente: roagă un coleg să-i povestească despre ce e vorba în cartea respectivă sau își cumpără o ediție prescurtată din care citește introducerea sau cuvântul înainte.

Apariția Internetului a rezolvat pentru cititorul de azi problema, deoarece își poate lua referatele, gata rezultate, din site-uri speciale care conțin astfel de materiale. Școala și biblioteca ar trebui să comunice între ele pentru a asigura un suport informațional cât de cât acceptabil tinerei generații, cerință valabilă atât la nivelul bibliotecilor școlare cât și cele universitare. O altă metodă este covorbirea cu cititorii. Metoda analizării cititorului prin intermediul răspunsurilor sale scrise la un chestionar poartă numele de anchetă. Ancheta poate fi colectivă sau individuală. Anchetele colective au drept scop cercetarea unei anumite categorii de cititori: copii, tineri, adulți, muncitori, etc.

Părinții trebuie să conștientizeze valoarea imensă a lecturii extrașcolare în formarea culturală. De asemenea, cea mai importantă activitate instructiv-educativă se desfășoară în școală, unde copilul primește întregul volum de cunoștințe și deprinderi. Din analiza situației școlare, ne putem da seama de materiile la care elevul întâmpină greutăți și dă rezultate mai slabe. În îndrumarea lecturii

ține seama de aceasta și îi vom recomanda îndeosebi lucrări care să-l ajute să învingă greutățile și să-și îmbunătățească notele la disciplinele respective.

Copilul străbate – în deprinderea cititului-patru mari etape:

- a) etapa de recunoaștere a literelor
- b) etapa citirii silabo-analitice
- c) etapa stabilirii procedeelelor sintetice ale lecturii
- d) etapa lecturii sintetice

În perioada abecedarului, când școlarul abia începe să învețe cititul, în fața lui stau mai multe probleme complexe. El trebuie să învețe să diferențeze cu precizie sunetele limbajului vorbit, să raporteze aceste sunete la imaginile grafice ale literelor, să înțeleagă textul citit.

În cea de-a doua etapă silabo-analitică – deși cititorul a câștigat o oarecare experiență, el mai este încă dominat de efortul recunoașterii semnelor grafice. În această perioadă a deprinderii, ochii copilului execută în afară de mișcările progresive și dese reveniri impuse de nevoia de a se verifica și eventual a se corecta. În această etapă copii nu pot citi în gând.

În a treia etapă copilul trece, de la formele analitice de percepere a textului, la formele întregite, el nu se mai oprește la silabe separate ci recunoaște cuvintele întregi după unele semne distinctive.

Randamentul lecturii vizează mai multe componente și anume orientarea, organizarea și controlul lecturii, dar aceste componente se reflectă în rezultatele obținute de elevi în pregătirea lor școlară precum și în formarea deprinderilor de muncă intelectuală. Educarea lecturii, formarea deprinderilor de a citi încă din perioada primei școlarități este o sarcină de mare răspundere. Atitudinea față de carte se formează înainte chiar de școlaritate fiind dirijată de familie sau grădiniță. De modul cum este implicată cartea în viața copilului, în jocuri, în activitatea zilnică depinde în mare măsură atașamentul față de lectură. La fel de important este și primul contact cu cartea. În acest sens acțiunile de înscriere a elevilor în clasele I și a II-a se realizează cu multă atenție, într-un cadru festiv, emoționant, tocmai pentru a trezi gustul elevilor pentru citit, plăcerea de a frecventa biblioteca.

Având un rol esențial în formarea deprinderilor pentru citit, școala trebuie să contribuie la acțiunea de a-i învăța pe elevi cum să citească. În școala noastră se obișnuiește ca la începutul fiecărui an școlar învățătorii, profesorii, diriginții să consulte împreună cu bibliotecarul cărțile existente în bibliotecă, organizându-se expoziții cu cărțile recomandate de programa școlară și recomandându-se elevilor mari cărțile pe care trebuie să le citească întregul an. Cu acest prilej, elevii sunt informați despre colecțiile bibliotecii, ce lucrări de referință, ce cărți se găsesc în afara celor indicate în programa școlară.

Deschisă colaborării, activitatea bibliotecii, pune accent pe îndrumarea lecturii. Începând cu clasa a III-a , încurajăm efortul individual al elevilor de a-și alege singuri de la raft cartea dorită

creând astfel condiții pentru dezvoltarea personalității, a simțului critic, al discernământului în alegerea lecturii.

Dornici de cunoștințe noi și curiozități, elevii caută să-și îmbogățească cunoștințele dobândite în școală și să cunoască prin intermediul cărților și alte date în afară de manual, din diverse domenii: istorie, geografie.

O altă modalitate de ridicare a randamentului lecturii am găsit-o folosind lectura ca mijloc de exprimare artistică prin desenul din imaginație. În colaborare cu profesorul de desen și cu învățătorii, în scopul dezvoltării simțului estetic folosim lectura colectivă, după care elevii redau cu ajutorul culorilor și pe măsura talentului momente din lectură. Ca lecturi am folosit pe cele în care predomină natura.

Prof. Daniela POPA

Școala Gimnazială „Maior Ioan Murgescu” Smîrdan, Jud. Tulcea

Bibliografie selectivă

1. Prof. univ. dr. Goia, Vistian, Neamțu, Gavril, Pop, Ion, Temple, Charles, 2005, Didactica limbii și literaturii române
2. Biblioteca - revistă de bibliologie și știința informării, 2005
3. Tiutiuca, Dumitru, 2005, Pentru o noua teorie literară, Fundația scrisului românesc Craiova
4. Tiutiuca, Dumitru, 2004, Literatura și identitate, Europlus
5. Milea, Doinița, 2002, Elemente de poetică a povestirii, Alma
6. Tiutiuca, Dumitru, 2003, Literatura marilor clasici (vol I,II), Evrika

